

اظهار نظر کارشناسی درباره:
«پیشنهادات ارائه شده از سوی نمایندگان محترم در خصوص لایحه
کتاب دوم - اسناد تجاری»

بعد از چاپ کتاب دوم لایحه تجارت در خصوص اسناد تجاری، برخی نمایندگان محترم مجلس پیشنهاداتی در خصوص اصلاح برخی مواد این مصوبه ارائه داده‌اند. در ادامه به بررسی این پیشنهادات می‌پردازیم:

۱. پیشنهاد اول: در خط اول ماده (۳۵۱) گزارش، بعد از کلمه «ظهنویسی» عبارت «در متن یا ظهربرات» اضافه گردد.

مخصوص صحن علنی

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال چهارم

شماره ثبت:

۱۶

شماره چاپ:

۸۵۲

تاریخ چاپ:

—

بررسی پیشنهاد:

نمایندگان محترم با پیشنهاد مذکور خواهان این امر هستند تا محل درج امضا موضوع ظهنویسی نیز به صراحت بیان شود. شایان ذکر است که این موضوع در ماده (۳۵۳) صریحاً تصریح شده است: «ماده (۳۵۳) - ظهنویسی باید بی‌قید و شرط باشد، در متن برات یا برگ ضمیمه درج شود و متضمن نام ذی‌نفع ظهنویسی و امضای ظهنویس باشد.» لذا ضرورتی به ذکر مجدد آن در ماده (۳۵۱) نیست.

۲. پیشنهاد دوم: در ماده (۳۵۶) گزارش، بعد از کلمه «ظهنویسی» عبارت «موضوع ماده (۳۵۱) قانون» قید گردد.

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر مطالعات حقوقی

ماده (۳۵۶): ظهنویسی موجب انتقال کلیه حقوق ناشی از برات است، مگر اینکه در متن سند بر عنوان «وکالت در وصول» یا «وثیقه» یا مشابه آنها تصریح شده باشد.

بررسی پیشنهاد:

با توجه به اینکه شرایط و احکام ظهنویسی در مواد مختلف بیان شده است لذا صرفاً ارجاع به ماده (۳۵۱) اشکال داشته مازاد بر اینکه با توجه به تبیین ظهنویسی و احکام آن در مواد متعدد لایحه، عبارت مذکور واضح بوده و ارجاع به ماده خاصی ضروری نیست.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۶۷۱۸-۱

۳. پیشنهاد سوم:

در خط اول ماده (۳۵۷) گزارش، عبارت «تحصیل قبول و» حذف می‌شود.

تاریخ انتشار:

۱۳۹۸/۸/۲۵

ماده (۳۵۷) - ظهنویس مسئول تحصیل قبول و پرداخت سند است، مگر اینکه در متن سند برخلاف آن شرط کرده باشد. ظهنویس می‌تواند ظهنویسی جدید را منع کند. در این صورت، ظهنویس در مقابل اشخاصی که سند با ظهنویسی به آنها منتقل می‌شود، مسئولیت مقرر در این قانون برای ظهنویس را نخواهد داشت.

بررسی پیشنهاد:

همچنانچه در ماده (۱۵) کنوانسیون راجع به قانون متحدالشکل در خصوص بروات و سفته‌ها (۱۹۳۰) نیز به‌درستی مورد توجه قرار گرفته است، ظهرنویس باید مسئول قبولی نیز باشد، در غیر این صورت اگر براتگیر برات را قبول ننماید، امکان رجوع به ظهرنویسان وجود نداشته و تنها باید به صادرکننده رجوع نماید. البته ظهرنویس می‌تواند با قید در برات، خود را از این مسئولیت معاف نماید. لذا محل بحث این است که اصل را بر مسئولیت ظهرنویس بدانیم و امکان شرط بر خلاف آن وجود داشته باشد یا اینکه اصل را بر عدم مسئولیت ظهرنویس قرار داده و امکان شرط مسئولیت وجود داشته باشد. با توجه به اوصاف سند تجاری به‌خصوص اصل استقلال امضاءها که هر امضائی را مستقلاً مسئول برات می‌داند، اصل را باید بر مسئولیت ظهرنویس دانست مگر اینکه طرف مقابل او را از این مسئولیت معاف نماید.

۴. پیشنهاد چهارم: در ماده (۳۵۸) گزارش، عبارت «آن را به روش نامشروع تحصیل نکرده باشد» جایگزین عبارت «مرتکب تقصیر سنگینی نشده باشد» شود.

ماده (۳۵۸) - متصرف برات دارنده قانونی آن محسوب می‌شود و به هیچ عنوان نمی‌توان به استرداد آن به دیگری حکم کرد، مشروط بر اینکه سند را از طریق تسلسل لاینقطع ظهرنویسی‌ها تحصیل کرده و در تحصیل آن سوءنیت نداشته و مرتکب تقصیر سنگینی نشده باشد.
تبصره «۱»: در احراز تسلسل لاینقطع ظهرنویسی‌ها صرفاً مفاد ظاهر سند ملاک عمل است.
تبصره «۲»: در موارد مذکور در ماده (۳۵۴) این قانون اثبات مالکیت بر سند و استرداد آن تابع قواعد عمومی مربوط به اثبات مالکیت و استرداد اسناد است.

بررسی پیشنهاد:

عبارت سوءنیت در ماده بیانگر حالتی است که شخص عمداً و با علم به موضوع اقدام به تحصیل سند نموده باشد که یکی از مصادیق آن می‌توان تحصیل سند از طرق نامشروع مانند سرقت و یا خیانت در امانت باشد. اما تقصیر سنگین بیانگر حالتی است که شخص عامد در رفتار نبوده بلکه مرتکب بی‌احتیاطی و بی‌مبالاتی شده و میزان تقصیر او به حدی است که عرفاً قابل اغماض و چشم‌پوشی نیست ولو آنکه سوءنیت نداشته باشد. مثلاً شخصی بدون اینکه تسلسل ظهرنویس‌ها را بررسی نماید، آن را تحصیل کند، چنین شخصی ولو آنکه سوءنیت ندارد و سند را از طریق نامشروع کسب نموده است اما به دلیل بی‌احتیاطی خود، از مزایای سند تجاری برات محروم می‌شود. البته این شخص می‌تواند سند مذکور را به‌عنوان یک سند عادی در محاکم حقوقی پیگیری نماید، اما از مزایای دارنده سند تجاری برات محروم می‌شود. لذا عبارت پیشنهاد شده از سوی نمایندگان جایگزین مناسبی برای تقصیر سنگین نبوده مازاد بر اینکه پیشنهاد مذکور از مصادیق سوءنیت است که در ماده بدان اشاره شده است. همچنین ضرورت همسان‌سازی ادبیات برات به‌عنوان یک سند تجاری بین‌المللی با کنوانسیون‌ها و قوانین سایر کشورها، اقتضا دارد که از ادبیات متفاوتی استفاده نشود؛ خاصه آنکه عبارت «تقصیر سنگین» در نظام حقوقی ایران سابقه تقنینی دارد.

۵. پیشنهاد پنجم: فراز آخر ماده (۳۶۶) گزارش، عبارت «برات‌دهنده می‌تواند...» تا «شروع می‌گردد» حذف می‌شود.

ماده (۳۶۶) - برات به‌رؤیت فوراً قابل پرداخت است. این نوع برات باید ظرف یک سال از تاریخ صدور برای پرداخت ارائه شود. برات‌دهنده می‌تواند این مدت را کم یا زیاد کند. این مدت ازسوی ظهنویسان هم قابل کاهش است. برات‌دهنده می‌تواند شرط کند که برات به‌رؤیت نباید پیش از موعد معینی به براتگیر ارائه شود. در این مورد، مهلت ارائه سند از تاریخ مذکور شروع می‌گردد.

بررسی پیشنهاد:

برات به رؤیت که به آن «برات دیداری» نیز گفته می‌شود، براتی است که در صورت ارائه به براتگیر و قبول برات از جانب او، باید وجه برات فوراً و در زمان رؤیت پرداخت شود. حال ممکن است برات‌دهنده شرط نماید که ظرف مدت معینی دارنده برای دریافت برات مراجعه ننماید. شایان ذکر است که برات به رؤیت به معنای برات به روز نیست که به محض صدور باید پرداخت شود. بلکه به رؤیت بودن آن، در خصوص احکام قبولی و رعایت مواعد مؤثر است. ممکن است شخصی که برات در وجه او صادر شده است در مسافرت بوده یا عذر دیگری داشته باشد لذا برات‌دهنده شرط می‌کند که برات ظرف دو ماه دیگر نزد او برده شود. این موضوع در ماده (۳۴) کنوانسیون راجع به قانون متحدالشکل در خصوص بروات و سفته‌ها (۱۹۳۰) و ماده L511-23 قانون تجارت فرانسه نیز مورد توجه قرار گرفته است، لذا پیشنهاد حذف آن صحیح نیست و حذف آن موجب نقص مقررات برات می‌گردد.

۶. پیشنهاد ششم: در ماده (۳۶۹) گزارش، عبارت «توسط براتگیر» بعد از عبارت «وجه برات» اضافه شود.

ماده (۳۶۹) - دارنده نمی‌تواند پرداخت قسمتی از مبلغ برات را رد کند. در صورت پرداخت قسمتی از وجه برات، براتگیر می‌تواند درج مراتب در سند و ارائه رسید به میزان مبلغ پرداخت‌شده را تقاضا کند.

بررسی پیشنهاد:

با توجه به اینکه مواد (۳۶۷)، (۳۶۸) و (۳۶۹) در خصوص رجوع به براتگیر صحبت می‌نماید لذا در خصوص اینکه مراد از پرداخت‌کننده وجه در ماده (۳۶۹) همان براتگیر است، ابهامی وجود ندارد. اگرچه اضافه شدن عبارت مذکور می‌تواند در جهت شفافیت بیشتر متن مفید باشد.

۷. پیشنهاد هفتم: در ماده (۳۷۱) گزارش، عبارت «یا در پرداخت وجه تقصیر سنگینی مرتکب شده» حذف می‌شود.

ماده (۳۷۱) - شخصی که در سررسید وجه برات را بپردازد، بری‌الذمه محسوب می‌شود، مگر اینکه با سوءنیت به زیان مسئولان سند اقدام کرده یا در پرداخت وجه تقصیر سنگینی مرتکب شده باشد. براتگیر باید، به‌هنگام پرداخت، تسلسل لاینقطع ظهنویسی‌ها را احراز نماید، لکن احراز اصالت امضای ظهنویسان ضروری نیست.

بررسی پیشنهاد:

گاهی شخص سوءنیت نداشته، اما بی احتیاطی او به حدی است که غیرقابل اغماض است. به عنوان مثال شخص به هنگام پرداخت سند، تسلسل امضاها را چک ننماید و در نتیجه وجه برات را به دارنده غیر قانونی پرداخت نماید اگرچه عمل او ناشی از سوءنیت نباشد، ولی کماکان باید در قبال رفتار خویش مسئول شناخته شود. ضمانت اجرای این بی احتیاطی آن است که کماکان در مقابل سایر مسئولان برات و همچنین دارنده قانون مسئول شناخته شود. حذف تقصیر سنگین از ماده، بدین معناست که تنها در خصوص سوءنیت مشمول ضمانت اجرا بوده و در خصوص بی احتیاطی آن هم ولو فاحش باشد، مسئولیتی متوجه او نخواهد شد. لذا تصویب این پیشنهاد محل اشکال است و موجب نقص احکام قانون در خصوص اسناد تجارتي خواهد شد.

۸. پیشنهاد هشتم: ماده (۳۷۳) گزارش، حذف می شود.

ماده (۳۷۳) - چنانچه مبلغ برات به واحد پولی غیر از واحد پول رایج در محل پرداخت تعیین شده باشد، این مبلغ به وجه رایج کشور محل پرداخت به نرخ روز سررسید قابل پرداخت است، مگر اینکه برات دهنده در متن برات برخلاف آن تصریح کرده باشد. در هر حال، امکان، نحوه و میزان پرداخت به پول خارجی تابع مقررات ارزی در محل پرداخت است.

بررسی پیشنهاد:

با توجه به اینکه در خصوص یک برات ممکن است اشخاص مختلف از کشورهای متعدد درگیر باشد به نحوی که صادرکننده از یک کشور، پرداخت کننده از کشور دیگر و ظهرنویسان از کشورهای متعدد باشند، لذا این فرض که مبلغ برات به واحد پولی غیر از ریال تعیین شده باشد وجود داشته و در این خصوص لازم است حتماً حکم مسئله مشخص گردد. البته باید توجه نمود که در ذیل ماده نیز به صراحت بیان شده است که تعیین پولی غیر از واحد پولی کشور مانع از اعمال مقررات ارزی نیست. از این رو اگر طبق مقررات، تعیین واحد پولی غیر ریال برای امضاکنندگان برات که مقیم ایران هستند ممنوع باشد، قوانین ارزی حاکم است.

۹. پیشنهاد نهم: ماده (۳۷۴) گزارش، حذف می شود.

ماده (۳۷۴) - چنانچه پرداخت برات به ارز خارجی به وسیله برات دهنده در متن برات تصریح نشده و مسئول پرداخت وجه سند در پرداخت آن تأخیر کرده باشد، دارنده برات می تواند پرداخت وجه برات به نرخ روز سررسید یا نرخ روز پرداخت را تقاضا نماید.

بررسی پیشنهاد:

با توجه به اینکه در خصوص یک برات ممکن است یک شخص از کشورهای مختلف درگیر باشد به نحوی که صادرکننده از یک کشور، پرداخت کننده از کشور دیگر و ظهرنویسان از کشورهای متعدد باشند لذا این فرض که مبلغ برات به واحد پولی غیر از ریال تعیین شده باشد وجود داشته و در این خصوص لازم است حتماً حکم مسئله مشخص گردد. البته باید توجه نمود که در ذیل ماده (۳۷۳) نیز به صراحت بیان شده است که تعیین پولی غیر از واحد پولی کشور مانع از اعمال مقررات براتی نیست. بدیهی است حذف این ماده موجب نقص مقررات راجع به اسناد تجارتي خواهد شد.

۱۰. پیشنهاد دهم: ماده (۳۷۵) گزارش حذف می‌شود.

ماده (۳۷۵) - ارزش ارز خارجی براساس نرخ رسمی تسعیر ارزهای خارجی در محل پرداخت تعیین می‌شود. با وجود این، صادرکننده می‌تواند شرط نماید که مبلغ قابل پرداخت باید به نرخ مصرح در برات مورد محاسبه قرار گیرد.

بررسی پیشنهاد:

همچنان که گفته شد با توجه به اینکه درخصوص یک برات ممکن است یک شخص از کشورهای مختلف درگیر باشد به نحوی که صادرکننده از یک کشور، پرداخت‌کننده از کشور دیگر و ظهرنویسان از کشورهای متعدد باشند لذا این فرض که مبلغ برات به واحد پولی غیر از ریال تعیین شده باشد وجود داشته و در این خصوص لازم است حتماً حکم مسئله مشخص گردد. بدیهی است حذف این ماده موجب نقص مقررات راجع به اسناد تجارتي خواهد شد.

۱۱. پیشنهاد یازدهم: ماده (۳۷۶) گزارش، حذف می‌شود.

ماده (۳۷۶) - چنانچه وجه برات به واحد پولی باشد که در محل صدور و محل پرداخت دارای یک عنوان اما با ارزشهای متفاوت است، پول کشور محل پرداخت مناط اعتبار است.

بررسی پیشنهاد:

همچنان که در بند قبل گفته شد با توجه به اینکه درخصوص یک برات ممکن است یک شخص از کشورهای مختلف درگیر باشد به نحوی که صادرکننده از یک کشور، پرداخت‌کننده از کشور دیگر و ظهرنویسان از کشورهای متعدد باشند لذا این فرض که مبلغ برات به واحد پولی غیر از ریال تعیین شده باشد وجود داشته و در این خصوص لازم است حتماً حکم مسئله مشخص گردد. بدیهی است حذف این ماده موجب نقص مقررات راجع به اسناد تجارتي خواهد شد.

۱۲. پیشنهاد دوازدهم: در ماده (۳۷۷) گزارش، عبارت «به هزینه و مسئولیت دارنده برات» حذف می‌شود و عبارت «به امانت بگذارد» به عبارت «سپرده نمایند» تغییر می‌یابد.

ماده (۳۷۷) - چنانچه برات ظرف مهلت مقرر در ماده (۳۶۷) این قانون برای پرداخت ارائه نشده باشد، هریک از مسئولان سند می‌تواند، به هزینه و مسئولیت دارنده برات، مبلغ قابل پرداخت را در صندوق دادگستری به امانت بگذارد.

بررسی پیشنهاد:

دارنده برات مکلف است تا در موعد مقرر نسبت به دریافت وجه اقدام نماید. حال اگر شخصی برای دریافت مراجعه نکند و اشخاص مسئول بخواهند ذمه خود را از دین مذکور بری نمایند، چاره‌ای وجود ندارد جز آنکه دین خود را در صندوق دادگستری به عنوان نماینده حاکم، به امانت گذارند. از این رو چون عدم مراجعه براتگیر موجب این اقدام شده است لذا بدهی است که هزینه‌ها نیز باید بر عهده او باشد.

۱۳. پیشنهاد سیزدهم: در ماده (۳۷۸) گزارش،

در بند «۲» بعد از کلمه «ورشکستگی» عبارت «براساس حکم قطعی دادگاه» اضافه می‌گردد.

- در بند «۳» بعد از عبارت «توقف در پرداخت‌های براتگیر» عبارت «براساس حکم قطعی دادگاه» اضافه می‌گردد و عبارت «گرچه توسط دادگاه اعلام نشده باشد» حذف می‌گردد.

ماده (۳۷۸) - دارنده برات در صورت عدم پرداخت وجه سند پس از سررسید حق رجوع به کلیه مسئولان سند را دارد. دارنده برات در موارد زیر پیش از سررسید نیز دارای حق مذکور است:

۱. نکول برات یا قبول جزئی آن.
۲. ورشکستگی یا فوت براتگیر، خواه برات را قبول کرده یا نکرده باشد.
۳. توقف در پرداخت‌های براتگیر، گرچه توسط دادگاه اعلام نشده باشد.
۴. بی‌نتیجه ماندن عملیات اجرایی علیه اموال براتگیر.
۵. ورشکستگی یا فوت برات‌دهنده، اگر برات قبول نشده باشد.

بررسی پیشنهاد:

رجوع پیش از موعد در اسناد براتی مصداقی از قاعده «نقض قابل پیش‌بینی» است. توضیح آنکه در برخی موارد امارات و وضعیت‌های متعدد نشان از آن دارد که امکان پرداخت وجه برات در سر موعد وجود ندارد لذا دلیل وجود ندارد که دارنده برات تا موعد مقرر صبر نماید لذا در این قبیل موارد می‌تواند پیش از موعد اقدام به مطالبه وجه برات نماید.

در خصوص پیشنهاد مطرح شده برای اصلاح بند «۲»، نظر به اینکه ورشکستگی نیازمند حکم دادگاه بوده و تا قبل از صدور حکم دادگاه نمی‌توان بر کسی احکام ورشکستگی را بار نمود، لذا تصریح به عبارت «براساس حکم قطعی دادگاه» صحیح و قابل پذیرش است. البته در مواردی اعمال آثار حکم ورشکستگی منوط به قطعیت حکم نیست که از آن به اجرای موقت یا احتیاطی حکم ورشکستگی تعبیر می‌شود لکن به نظر می‌رسد در موضوع مورد بحث در این ماده، اعمال این حکم نیازمند قطعیت حکم است. لذا تصویب این پیشنهاد مورد پیشنهاد است.

اما در خصوص پیشنهاد اصلاح بند «۳»، به نظر می‌رسد اگر عبارت بند «۳» کلاً به این صورت اصلاح شود رافع ایراد خواهد بود: **عدم پرداخت یک یا چند سند تجارتي ديگر که از طريق واخواست یا گواهی عدم پرداخت احراز شده باشد.**

شایان ذکر است صرف حذف قسمت اخیر بند «۳» موجب می‌شود عبارت بند «۳» با عبارت بند «۲» همپوشانی داشته باشد، زیرا هر نوع ورشکستگی مستلزم توقف خواهد بود. در این صورت درج عبارت ورشکستگی در ابتدای بند «۲» زائد و بلاوجه خواهد شد. و اما وجود عبارت «گرچه توسط دادگاه اعلام نشده باشد» در بند مذکور نیز هر چند این عبارت متخذ از ماده (۴۳) کنوانسیون ژنو و ماده 38-511L قانون تجارت فرانسه است، اما به نظر می‌رسد محل اشکال باشد چرا که ظاهراً مراد از توقف در کنوانسیون ژنو صرف وقفه در پرداخت‌های مدیون است و نه توقف اصطلاحی مندرج در مقررات ورشکستگی. لذا از آنجا که دامنه این بند بسیار وسیع می‌شود بهتر است به مانند قانون تجارت فعلی منحصر در عدم پرداخت سایر اسناد تجارتي گردد که احراز آنها نیز با واخواست یا گواهی عدم پرداخت بوده و ابهامی ایجاد نمی‌کند. **لذا پیشنهاد می‌شود با رعایت آیین‌نامه داخلی مجلس عبارت «عدم پرداخت یک یا چند سند تجارتي ديگر که از طريق واخواست یا گواهی عدم پرداخت احراز شده باشد» جایگزین بند «۳» گردد.**

۱۴. پیشنهاد چهاردهم: در خط اول ماده (۳۸۵) گزارش، عبارت «یا هر اصطلاح معادل دیگری» حذف می‌شود.

ماده (۳۸۵) - برات‌دهنده، ظهرنویس یا ضامن آنها می‌تواند به موجب شرط «بدون واخواست» یا هر اصطلاح معادل دیگری که در برات قید و امضا می‌شود، دارنده را از انجام واخواست نکول یا عدم پرداخت برای اعمال حق رجوع معاف نماید. این شرط دارنده را از وظیفه ارائه برات ظرف مهلت مقرر یا ارسال اخطار معاف نمی‌کند. اثبات عدم رعایت این مهلت به عهده شخصی است که می‌خواهد به این ایراد در مقابل دارنده استناد نماید. اگر این شرط به وسیله برات‌دهنده نوشته شده باشد، آثار آن متوجه کلیه اشخاصی است که برات را امضا کرده‌اند، اما اگر این شرط به وسیله یکی از ظهرنویس‌ها یا ضامنان درج شده باشد، آثار آن فقط در مورد همان ظهرنویس یا ضامن جاری است. اگر، علی‌رغم درج شرط مذکور به وسیله برات‌دهنده، دارنده برات واخواست کند، باید هزینه‌های مربوط را نیز متحمل شود. چنانچه این شرط از جانب ظهرنویس یا ضامن درج شده باشد، در صورت انجام واخواست هزینه‌های مربوط را می‌توان از تمام امضاکنندگان برات وصول کرد.

بررسی پیشنهاد:

هر عبارتی که بتواند اراده طرفین را مبنی بر عدم ضرورت واخواست برساند کفایت داشته و ضروری نیست که تنها از یک عبارت خاص در این زمینه استفاده نمایند. چنانچه رویه سایر کشورها و کنوانسیون ژنو نیز بر این امر استوار است

۱۵. پیشنهاد پانزدهم: در ماده (۳۸۶) گزارش، از عبارت «اشخاص مذکور می‌توانند» تا عبارت «باطل و بلااثر است» حذف می‌شود.

ماده (۳۸۶) - برات‌دهنده، ظهرنویس و ضامن در برابر دارنده نسبت به قبول برات مسئولیت تضامنی دارند. اشخاص مذکور می‌توانند مسئولیت قبول برات را از خود سلب کنند، اما هر شرطی که به موجب آن مسئولیت برات‌دهنده یا ضامن در پرداخت وجه سند سلب شده باشد، باطل و بلااثر است.

بررسی پیشنهاد:

مسئله مورد بحث آن است که آیا مسئولان برات می‌توانند در برات، توافقی بر خلاف مسئولیت بیان شده در قانون انجام داده و از خود سلب مسئولیت نمایند. ذیل ماده بیانگر آن است که تنها ظهرنویس می‌تواند خود را از مسئولیت معاف نماید، اما سایر مسئولان مانند برات‌دهنده و ضامن چنین اختیاری ندارد. لذا تصریح به این امر ضروری است تا چنین برداشت نشود که امکان توافق بر خلاف قانون، برای مسئولان سند امکانپذیر است. لذا پیشنهاد حذف ذیل ماده صحیح نیست و موجب خلأ قانونی می‌شود.

۱۶. پیشنهاد شانزدهم: در ماده (۳۸۹) گزارش، عبارت «یا در تحصیل آن مرتکب تقصیر سنگینی شده» حذف می‌شود.

ماده (۳۸۹) - امضاکنندگان براتی که علیه آنها اقامه دعوا شده است نمی‌توانند در مقابل دارنده برات، به روابط پایه خود با برات‌دهنده یا دارندگان پیشین استناد کنند، مگر اینکه دارنده به‌هنگام دریافت برات با سوءنیت به زیان مسئولان سند عمل کرده یا در تحصیل آن مرتکب تقصیر سنگینی شده باشند.

بررسی پیشنهاد:

چنانچه در مواد قبلی مورد اشاره قرار گرفت، نهاد «تقصیر سنگین» ضمانت اجرا برای شخصی است که عمد و سوءنیتی ندارد اما بی احتیاطی او نیز به حدی است که قابل اغماض نیست. از این رو چنین شخصی نیز ملحق به شخصی می‌گردد که دارای عمد است. مزایای اسناد تجاری و حمایت از شخص ثالث در مواردی است که اشخاص مذکور دارای سوء نیت نبوده یا مرتکب تقصیر سنگینی نشده باشند. لذا حذف عبارت مذکور صحیح نخواهد بود.

۱۷. پیشنهاد هفدهم: ماده (۳۹۴) گزارش، حذف می‌شود.

ماده (۳۹۴) - در مواردی که به تجویز این قانون رجوع پیش از سررسید به عمل می‌آید، مبلغ برات باید تنزیل شود. این تنزیل مطابق نرخ رسمی محل پرداخت و از تاریخ اعمال حق رجوع در اقامت‌گاه دارنده انجام می‌گیرد.

بررسی پیشنهاد:

در مواردی که به تجویز این قانون رجوع پیش از سررسید به عمل می‌آید، برای جلوگیری از زیان متعهدان سند، باید مبلغ سند تنزیل گردد. مضافاً اینکه اگر دارنده با تنزیل موافق نیست می‌تواند تا سررسید صبر کند و در سررسید مراجعه نماید. لذا این پیشنهاد زبانی به دارنده نرسانده و از سوی دیگر موجب حفظ حقوق متعهدان سند است. این حکم براساس قواعد تجاری و عرف تجار تنظیم شده است.

۱۸. پیشنهاد هجدهم: در ماده (۴۰۳) گزارش، عبارت «یا اشخاصی» بعد از کلمه «شخصی» و عبارت «تا سقف مبلغ خواسته» بعد از «به وی را دارد» اضافه شود.

ماده (۴۰۳) - دادگاه باید، به صرف تقاضای دارنده، معادل وجه برات را از اموال شخصی که دارنده به موجب مقررات این قانون حق رجوع به وی را دارد، به‌عنوان تأمین، توقیف کند.

بررسی پیشنهاد:

موضوع تأمین و مقررات آن در قانون آیین دادرسی مدنی بیان شده و صرف ارجاع و بیان این مطلب که تأمین در اسناد تجاری نیازمند تودیع خسارت احتمالی نبوده و به صرف تقاضا باید توقیف شود، کفایت داشته و اینکه به چه میزان و در چه حدی توقیف امکانپذیر است در قواعد عام قانون آیین دادرسی مدنی بیان شده و نیازی به ذکر آن در این مواد نیست. هر چند اعمال این پیشنهاد اشکال خاصی ایجاد نمی‌کند.

۱۹. پیشنهاد نوزدهم: در ماده (۴۰۹) گزارش، فرد احتیاطی این ماده باید تعریف شود و مسئولیت آن مشخص شود.

ماده (۴۰۹) - اگر برات توسط اشخاص ثالثی که اقامتگاه آنان در محل پرداخت است، قبول شود یا اشخاصی که اقامتگاه آنان در محل پرداخت است احتیاطاً برای پرداخت تعیین شده باشند، دارنده باید برات را به تمام آنان ارائه و در صورت لزوم حداکثر تا فردای آخرین روز مجاز برای انجام واخواست، واخواست عدم پرداخت انجام دهد. چنانچه واخواست عدم پرداخت در مهلت مذکور انجام نشود، مسئولی که شخصی را احتیاطاً برای پرداخت به‌هنگام ضرورت معین نموده است یا مسئولی که برات به حساب او قبول شده است و ظهرنویسان بعدی بری‌الذمه می‌شوند.

بررسی پیشنهاد:

دخالت ثالث برای پرداخت می‌تواند به شکل تعیین شده یا غیرمعیّن باشد. مراد از غیرمعیّن آن است که صادرکننده به‌هنگام صدور برات هیچ شخصی را به‌عنوان پرداخت‌کننده احتیاطی معرفی نکرده است. اما در دخالت ثالث به نحو تعیین شده، صادرکننده برات هنگام صدور و یا هر یک از ظهرنویسان هنگام ظهرنویسی برات، شخص خاصی را تعیین می‌کنند تا در صورت امتناع از قبول یا پرداخت توسط براتگیر، دارنده به آن شخص مراجعه کند. در این حالت دارنده نمی‌تواند حق رجوع خود را علیه شخص تعیین‌کننده و ظهرنویسان پس از او اعمال کند؛ مگر اینکه برات را به شخص موصوف حسب مورد جهت قبولی یا پرداخت ارائه داده و در صورت نکول او، عدم قبولی یا عدم پرداخت به‌وسیله اعتراض رسمیت یابد. زیرا خود او برات را با این شرط قبول کرده و باید بدان پایبند باشد. این حالت در ماده (۵۶) کنوانسیون ۱۹۳۰ ژنو راجع به برات و سفته و همچنین قانون تجارت فرانسه مورد اشاره قرار گرفته است. از این‌رو اگر برات توسط شخص ثالث که احتیاطاً تعیین شده است قبول شود تمام مسئولیت قبول‌کننده برات را دارد و اگر مبلغ را پرداخت نماید، تمام حقوق دارنده برات را در رجوع به مسئولان دارد. چنانچه در مواد (۴۰۷) و (۴۱۲) لایحه به این موضوع اشاره شده است. لذا به‌نظر می‌رسد با دقت در متن ماده مفهوم «اشخاصی که ... احتیاطاً برای پرداخت تعیین شده باشند» روشن بوده و نیازی به تعریف ندارد

۲۰. پیشنهاد بیستم: در ماده (۴۱۵) گزارش، عبارت «رسمی مخصوصی» بعد از کلمه «اظهارنامه» حذف می‌شود.

ماده (۴۱۵) - واخواست نکول صرفاً به‌وسیله اظهارنامه رسمی مخصوصی که ظرف مهلت مقرر مطابق مقررات این قانون تنظیم می‌شود، به‌عمل می‌آید. اظهارنامه مذکور واخواست‌نامه نکول نامیده می‌شود.

بررسی پیشنهاد:

با توجه به اهمیت واخواست در حفظ حقوق دارنده و امکان رجوع به مسئولان برات بدیهی است که ضرورت ثبت و اطمینان از انجام واخواست، اظهارنامه مذکور باید به شکل رسمی از سوی مراجع قضایی ارسال شود. لذا پیشنهاد حذف عبارت رسمی صحیح نخواهد بود. از سوی دیگر با توجه به اینکه در اظهارنامه مذکور باید مفاد خاصی که در ماده (۴۱۷) متن لایحه بدان اشاره شده است، درج گردد؛ فلذا عبارت مخصوص، بر این نکته تأکید دارد که باید به نحو مذکور در این قانون تنظیم شود تا بتواند بدان استناد نمود.

۲۱. پیشنهاد بیست‌ویکم: در ماده (۴۱۶) گزارش، عبارت «موضوع ماده (۴۱۵) این قانون» جایگزین عبارت «رسمی مخصوصی» می‌شود.

ماده (۴۱۶) - واخواست عدم پرداخت صرفاً به‌وسیله اظهارنامه رسمی مخصوصی که ظرف مهلت مقرر مطابق مقررات این قانون تنظیم می‌شود، به‌عمل می‌آید. اظهارنامه مذکور واخواست‌نامه عدم پرداخت نامیده می‌شود.

بررسی پیشنهاد:

در خصوص برات دو نوع واخواست قابل انجام است. اگر براتگیر برات را قبول ننماید، واخواست عدم قبول یا نکول تنظیم می‌گردد که ماده (۴۱۵) لایحه بیانگر آن است. اگر براتی قبول شده اما در سررسید با عدم پرداخت روبه‌رو شود، واخواست عدم پرداخت تنظیم می‌گردد که مطابق ماده (۴۱۶) متن لایحه باید تنظیم گردد. بنابراین مفاد ماده (۴۱۵) با ماده (۴۱۶) متفاوت بوده و ارجاع بدان صحیح نمی‌باشد.

۲۲. پیشنهاد بیست و دوم: در ماده (۴۲۰) گزارش:

۱. علامت «،» بعد از کلمه «دارنده» اضافه شود.

۲. در سطر دوم کلمه «کاری» به از عبارت «دو روز» درج شود.

۳. در سطر چهارم بعد از عبارت «عدم پرداخت» عبارت «موضوع ماده (۴۱۷)» درج شود.

ماده (۴۲۰) - چنانچه بانک به عنوان محل پرداخت برات تعیین شده یا دارنده برات را برای وصول وجه سند به بانک تسلیم کرده باشد، بانک مکلف است در صورت عدم پرداخت برات، حداکثر ظرف دو روز از سررسید، به تقاضای دارنده برات، گواهینامه‌ای با محتویات زیر صادر و به وی تسلیم کند. گواهینامه عدم پرداختی که بانک صادر می‌کند، جایگزین وخواستنامه عدم پرداخت محسوب می‌شود.

۱. مشخصات کامل برات.

۲. نام برات‌دهنده

۳. هویت و نشانی کامل براتگیر (صاحب حساب).

۴. میزان موجودی حساب در صورت عدم کفایت و یا تصریح به کفایت موجودی.

۵. تاریخ ارائه برات به بانک.

۶. گواهی مطابقت یا عدم مطابقت امضا براتگیر با نمونه امضا یا مهر و امضای موجود در بانک، عندالاقضاء.

۷. نام و نشانی کامل دارنده برات

۸. علت یا علل عدم پرداخت

تبصره «۱» - چنانچه موجودی حساب براتگیر نزد بانک کمتر از مبلغ برات باشد، بانک مکلف است به تقاضای دارنده برات مبلغ موجود در حساب را در قبال درج این پرداخت بر روی برات و اخذ رسید پرداخت و گواهینامه عدم پرداخت را با تصریح به مبلغ پرداخت شده صادر کند.

تبصره «۲» - چنانچه اخذ قبول برات نیز به بانک موکول شده باشد، بانک مکلف است در صورت نکول برات گواهینامه‌ای مشتمل بر بندهای «۱»، «۲»، «۳»، «۴»، «۵» و «۷» این ماده صادر نماید. گواهینامه نکولی که بانک صادر می‌کند، جایگزین وخواستنامه نکول محسوب می‌شود.

بررسی پیشنهاد:

پیشنهاد اول مطرح شده در خصوص ماده (۴۲۰) صحیح بوده و اعمال آن مطلوب است. پیشنهاد دوم مبنی بر درج عبارت «دو روز کاری» نظر به اینکه به طور کلی محاسبه مواعد در این قانون براساس ماده (۴۴۱) مطابق قواعد مربوط به محاسبه مواعد در قانون آیین دادرسی است لذا نیازی به درج این عبارت نبوده و موجب تشتت در عبارت قانون می‌شود، زیرا در موارد دیگری که در این متن مواعیدی ذکر شده است عبارت کاری نیامده است. اما در خصوص پیشنهاد سوم باید افزود، گواهی عدم پرداخت در ماده (۴۱۶) مورد اشاره واقع شده و ارجاع به ماده (۴۱۷) صحیح نیست. علاوه بر این اشکال تایپی، با توجه به اینکه گواهینامه عدم پرداخت در ماده (۴۱۶) تعریف شده است لذا ابهامی وجود نداشته و ضرورتی به ارجاع نیز به تبع آن وجود ندارد.

۲۳. پیشنهاد بیست و سوم: در سطر ششم ماده (۴۲۲) گزارش، کلمه «دستوردهنده» به کلمه «متقاضی» تغییر یابد.

ماده (۴۲۲) - در صورت مفقود شدن برات، به هر علت، دارنده آن می‌تواند به موجب اظهارنامه رسمی به هر یک از مسئولان سند دستور عدم پرداخت و در صورت عدم قبول برات به براتگیر دستور عدم قبول دهد. این اظهارنامه علاوه بر نام برات‌دهنده و براتگیر و مبلغ و سررسید برات باید متضمن بیان نحوه تحویل سند و علت فقدان آن باشد. در صورت تقاضای دارنده، هر یک از مسئولان سند باید وی را برای ابلاغ دستور عدم پرداخت به مسئول پیش از خود راهنمایی کند تا به برات‌دهنده برسد. هر یک از مسئولان سند در صورت امتناع از راهنمایی دارنده، مسئول پرداخت وجه برات و خساراتی است که بر دارنده برات مفقود وارد شده است. دستوردهنده مکلف است ظرف یک هفته از ارسال اظهارنامه متضمن دستور عدم قبول یا پرداخت ادعای مفقود شدن برات را نزد دادگاه صالح در محل پرداخت وجه سند به موجب دادخواست علیه کلیه مسئولان سند ثبت کند. این دادخواست باید به کلیه مسئولان سند ابلاغ شود. در صورت عدم ثبت دادخواست مذکور ظرف مهلت مقرر، دستور عدم قبول یا پرداخت بلااثر می‌شود و دستوردهنده امکان صدور دستور مجدد نخواهد داشت.

بررسی پیشنهاد:

با توجه به اینکه دستور عدم پرداخت و عبارت «دستوردهنده» در نظام قانونی ایران (ماده ۱۴) قانون چک وجود دارد لذا برای همسان‌سازی ادبیات حقوقی ترجیح آن است که از ادبیات متفاوت استفاده نشود. لذا عبارت «دستوردهنده» بدون تغییر باقی بماند. هر چند تغییر آن به متقاضی نیز اشکال چندانی ایجاد نمی‌کند.

۲۴. پیشنهاد بیست و چهارم: در سطر سوم ماده (۴۳۱) گزارش، کلمه «قبلاً» بعد از کلمه «مبحث» اضافه می‌شود.

ماده (۴۳۱) - در هر حال، اگر ارائه‌کننده سند به تشخیص دادگاه تأمین کافی بدهد، دادگاه دستور پرداخت وجه سند را صادر می‌کند و مسئولان سند مکلف به پرداخت وجه برات به وی هستند، مشروط بر اینکه وجه سند به موجب مقررات این مبحث به دارنده برات مفقود پرداخت نشده باشد. هرگاه ادعای شخصی که به موجب ماده (۴۲۲) این قانون دستور عدم پرداخت داده است، بلااثر شود، از تأمین مذکور فوراً رفع اثر می‌شود.

بررسی پیشنهاد:

با توجه به اینکه در جمله از فعل گذشته «پرداخت نشده باشد» استفاده شده است، مفید این معناست که مبلغ قبلاً پرداخت نشده باشد لذا ضرورتی به آوردن این عبارت وجود ندارد. هر چند که ذکر آن نیز بلا اشکال است و موجب شفافیت بیشتر عبارت می‌شود.

۲۵. پیشنهاد بیست و پنجم: در ماده (۴۴۱) گزارش، جمله «در این کتاب تابع مقررات آیین دادرسی مدنی و کلیه اظهارهای مقرر شده در مقررات این کتاب متناسب با وسایل ارتباطی در دسترس و با توجه به اوضاع و احوال قابل انجام است، مگر برخلاف آن تصریح شده باشد» حذف و عبارت «به طریق مندرج در قانون ابلاغ خواهد شد» جایگزین آن می‌شود.

ماده (۴۴۱) - نحوه محاسبه کلیه مهلت‌ها و مواعد مقرر در این کتاب تابع مقررات آیین دادرسی مدنی و کلیه اظهارهای مقرر شده در مقررات این کتاب متناسب با وسایل ارتباطی در دسترس و با توجه به اوضاع و احوال قابل انجام است، مگر برخلاف آن تصریح شده باشد.

بررسی پیشنهاد:

پیشنهاد ارائه شده از سوی نمایندگان محترم دارای ابهام است. زیرا مشخص نشده است که ابلاغ توسط کدام قانون انجام می‌شود. لذا بهتر است به مانند متن لایحه تصریح گردد که ابلاغ مذکور تابع قانون آیین دادرسی مدنی است.

۲۶. پیشنهاد بیست‌وششم: در ماده (۴۵۰) گزارش، کلمه «ماهیت» حذف و کلمه «مقررات» جایگزین آن می‌شود.

ماده (۴۵۰) - در موارد سکوت این فصل، مقررات راجع به برات تا حدی که با ماهیت سفته در تعارض نباشد، اجرا می‌گردد.

بررسی پیشنهاد:

ماده (۴۵۰) بیانگر حالتی است که مقرر خاص در خصوص سفته وجود ندارد، که در این فرض به مقررات برات ارجاع داده است. با توجه به اینکه ماهیت برات و سفته با یکدیگر متفاوت است لذا مقررات مذکور باید تا حدی قابل اجرا باشد که با ماهیت سفته منافات نداشته باشد. به عنوان مثال در سفته موضوع قبولی به مانند برات وجود ندارد لذا بدیهی است که این مبحث قابل اعمال در خصوص سفته نیست. از این رو عبارت «مقررات» صحیح نخواهد بود، زیرا چنانچه اشاره شد ماده در صدد بیان حالتی است که مقرره‌ای وجود ندارد و اگر مقرره‌ای وجود داشته باشد اصلاً به مقررات برات رجوع نخواهد شد.